Ali veste, kako se polni MALO DRSKOVŠKO JEZERO, ki ima izvirno jezerce ter izvirno in ponorno jamo?

Oblikovanost jezerske kotanje

Malo Drskovško jezero leži med Velikim Drskovškim in Parskim jezerom. Kotanjo Malega Drskovškega jezera bi lahko opredelili kot manjše izvirno-ponorno kraško polje, saj ima zatrepno dolino z izvirno jamo, strugo potoka in ponorno jamo (Kovačič in Habič, 2005).

Okrogla jezerska kotanja se proti JV podaljšuje v zatrepno dolino, ki je sestavljena iz dveh delov. To sta zgornji del pod visoko prepadno steno z izvirno jamo (v smeri JV–SZ) in spodnji del (v smeri V–Z). Najnižji del dna kotanje je v zahodnem delu pod strugo potoka 1 (539,05 m po LIDAR DMR).

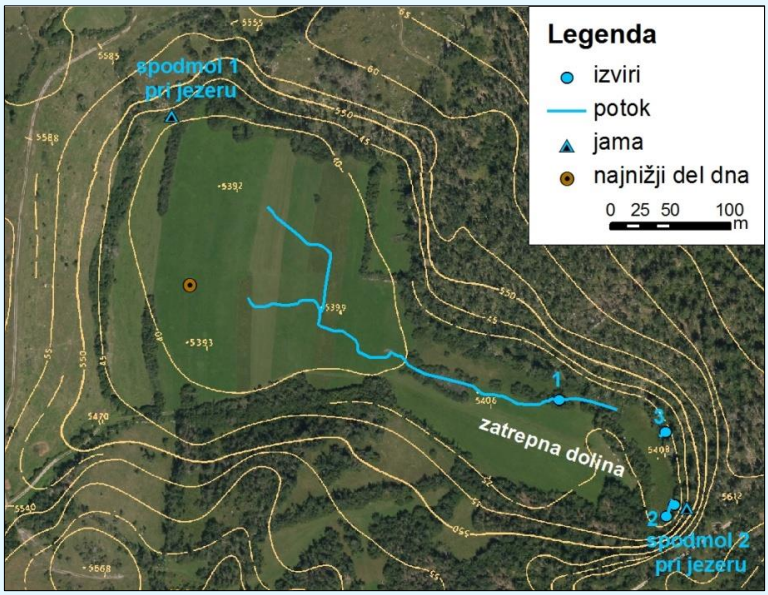

Kotanja Malega Drskovškega jezera (vir podatkov: GURS)

Kraški dotoki in odtoki

Voda izvira iz več manjših jamskih rovov ter grušča v podnožju zatrepne stene (Kovačič in Habič, 2005). To je **spodmol 2 pri jezeru**, katerega vhod leži na 555 m n.v. Vodoravna jama je dolga 15 m in globoka 2 m (E-kataster jam, 2015). Pred vhodom izvirne jame se spušča blago pobočje iz nasutega kamenja, ki se prevesi v dno zatrepne doline. Po navedbah Tomšiča (2013) so avstrijski vojaki zmetali zid, ki je stal na vrhu pečine (prepada) v jezero in tako ustvarili ščit iz kamenja. V pobočju leži preval na severni strani vhoda v jamo, ki predstavlja najnižji del vhoda v jamo. Tam teče potok iz jame le ob izjemno visokih vodah, sicer pa voda izvira v širokem pasu v vznožju pobočja pod jamo in v njeni okolici, kjer prihaja na površje v kamenju, poraslem z mahom (**izviri 2**). Južni del izvirov 2 napaja potok (**potok 2**), ki teče prosto po travniku in se izliva v izvirno jezerce. Potok 2 dobi desni pritok iz dela izvirov med drevjem in grmovjem v vznožju pobočja pod jamo.

spodmol 2 pri jezeru (izvirna jama)

izviri 2

V smeri proti severu se v vzhodnem poraščenem pobočju z nekaj kamni, poraslimi z mahom, nahajajo višje ležeči izviri (**izviri 3**). Iz dveh lukenj oziroma razpok tečeta izvirna kraka prosto po pobočju in se razlivata ob kamnitem zidu, nato pa se preko njega potok (potok 3) izliva v izvirno jezerce. Voda tudi mezi iz tal v vznožju pobočja v okolici teh izvirov.

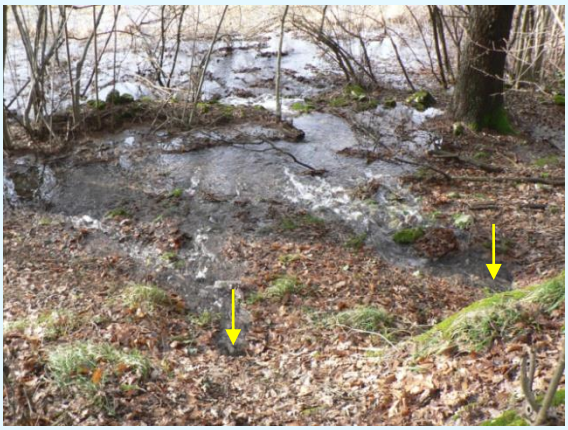

izviri 3

Na severni strani spodnjega dela zatrepne doline leži zgornji del vijugaste struge potoka (**potok 1**), ki se nadaljuje do obrobja najnižjega dela dna kotanje. Ko se pojavi ojezeritev v zatrepu, potok 1 napajajo izviri (**izviri 1**) v grmovju pred začetkom travnate struge. Voda sicer le mezi iz tal med kamenjem v vznožju kamnov, poraslih z mahom. To napaja potok, ki teče v plitvi strugi med grmovjem, dokler ne doseže izrazitejše travnate struge.

Ob nadaljnjem polnjenju jezera začne teči potok iz izvirnega jezerca, in sicer prosto po travniku ob kamnitem zidu na severnem obrobju dna zatrepne doline. Tam je najnižji prehod iz zgornjega v spodnji del zatrepne doline. Nato potok doseže strugo preko izvirov 1, po kateri teče do jezera. Spodnji del struge v zatrepni dolini vodi skozi grmovje in drevje. V okrogli kotanji postane struga ožja in plitvejša, kjer ima šest vijug. Na odseku med četrto in peto vijugo potoka se odcepi desni **stranski krak**, ki sprva poteka v jamču med ledinama, prečno na potok. Ko stranski krak (potok 1.1) zapusti jameč, naredi dve vijugi, nato pa teče prosto po travniku, vzporedno s potokom.

mezenje vode iz tal (izvir 1)

Ob rednih večjih ojezeritvah se jezero začne prazniti tudi skozi **spodmol 1 pri jezeru**. Vhod v jamo na 550 m n.v leži v vznožju stene na severozahodnem pobočju kotanje. Domačini obe jami (izvirno in ponorno) imenujejo Podmou. Ponorna jama je zapolnjena z drobnozrnatimi sedimenti, stene pa so tudi deloma zasigane (Kovačič in Habič, 2005). Vodoravna jama je dolga 15 m, globina jame je 0 m (E-kataster jam, 2015, 2020). V jamo teče kratek potok iz jezera po kratki strugi. Znos, ki se nabere v njej in naprej v jami, kaže na počasno ponikanje vode. Po navedbah Tomšiča (2013) je spodmol današnje velikosti delo človeških rok; vaščani so v času italijanske oblasti izkopali jamo, kjer je bil požiralnik v steni, prebili pa so tudi skalni rob (jarek k spodmolu), da bi voda hitreje odtekala.

spodmol 1 pri jezeru (ponorna jama)

Opis polnjenja/praznjenja jezera po tipih ojezeritev

Ob **polnjenju** Malega Drskovškega jezera se pojavi izvirno jezerce v zatrepni dolini in potok 1. Nato se pojavi jezerce v nižjem delu dna kotanje, ki narašča po vijugah potoka 1, dokler ga ob **redni večji ojezeritvi** ne poplavi do odseka, kjer priteče iz zatrepne doline v kotanjo. Jezero začne odtekati v ponorno jamo, sprva kot potok, nato pa nivo vode na vhodu v jamo narašča, dokler ga ob zelo veliki ojezeritvi ne poplavi.

Ob **veliki ojezeritvi** jezero dobi majhen zaliv, ob **zelo veliki ojezeritvi** pa nastane izrazit zaliv, ko je potok 1 poplavljen tudi v zatrepni dolini. Tedaj se jezero poveže z izvirnim jezercem, in sicer na prehodu iz zgornjega v spodnji del zatrepne doline, kjer voda iz izvirnega jezerca odteka v potok 1.

Ob **izjemno veliki ojezeritvi** pa nastane eno jezero, ki preko spodnjega dela zatrepne doline sega do izvirne jame na začetku zatrepa. V jezero oziroma njegov zaliv se zajeda le ozek polotok, kjer se spodnji del zatrepne doline prevesi v njen zgornji del.

Podrobnejši opis polnjenja/praznjenja jezera po fazah ojezeritev

V 1. fazi **redne manjše ojezeritve** postanejo aktivni izviri 1, ki napajajo potok 1. Ta narašča po vijugah (1. do 6. vijuga), ob praznjenju jezera pa se njegov tok zmanjšuje po vijugah gorvodno. Ojezeritev se najprej pojavi v zatrepni dolini, in sicer kot izvirno jezerce v nižjem delu njenega dna, sprva kot luža (zametek jezerca), ki nato naraste v jezerce. Ob praznjenju pa se jezero zmanjša nazaj v lužo.

V 2. fazi se potok 1 izliva v jezerce 1, nato pa v jezero, kasneje pa je poplavljen do 6. vijuge. Od potoka 1 se odcepi stranski krak (potok 1.1). Ta se najprej pojavi v zgornjem toku (jameč med ledinama), nato se izliva v jezero, nazadnje pa je poplavljen pod oz. do 1. ali 2. vijuge. Aktivni postanejo izviri 2 s potokom, izvirno jezerce pa začne odtekati v strugo potoka 1. Kot se da razbrati iz opisa aktivnosti potoka 1, se v tej fazi pojavi ojezeritev v nižjem delu dna kotanje, in sicer kot jezerce 1 (pod potokom 1) in luža 2 (pod potokom 1.1). Ta se spojita v jezero pod 6. vijugo potoka 1, nato pa jezero doseže to vijugo. Ob praznjenju jezera pa najdlje ostane luža 1 pod potokom 1.

V 3. fazi je potok 1 poplavljen pod 5. vijugo, potok 1.1 pa ni poplavljen le v zgornjem toku.

V 4. fazi jezero še naprej narašča gorvodno po potoku 1 in ga poplavi pod 4. vijugo, ob tem pa potok 1.1 poplavi v celoti.

V 5. fazi je potok poplavljen pod tretjo vijugo, v zadnji, 6. fazi redne manjše ojezeritve, pa je poplavljen že pod drugo vijugo.

V 7. fazi, ko nastopi **redna večja ojezeritev**, je potok 1 poplavljen po celotnem toku, potem ko priteče iz zatrepne doline v kotanjo. Potoka 2 pa je poplavljen pod sotočjem z desnim stranskim

krakom. Izvirna jama je sprva zalita v nižjem delu dna, nato pa tudi v spodnjem delu višjega dela dna na severni strani vhoda v jamo. Jezero začne odtekati v ponorno jamo. Sprva teče v jamo potok, ko se jezero še zajeda v prvo vijugo potoka 1. Nato jezero zalije jamo po dnu.

V 8. fazi, ko jezero doseže **veliko ojezeritev**, je potok 1 poplavljen na odseku, kjer struga poteka skozi grmovje in drevje, preden priteče iz zatrepne doline v kotanjo. Kasneje pa potok ni poplavljen le v zgornjem toku pod izviri 1. Na izvirih 2 voda izvira tudi iz višjih kamnov v pobočju. Potok 2 je poplavljen približno do sotočja z desnim stranskim krakom. Izvirna jama je zalita tudi v višjem delu dna na severni strani vhoda v jamo. Izviri 3 postanejo aktivni, ob praznjenju jezera pa voda izvira pod razpokama v pobočju. Jezero odtoka v ponorno jamo, njen vhod je delno zalit. Pojavi se zaliv na izteku spodnjega dela zatrepne doline. Ta sega višje na desnem bregu potoka 1, na njegovem levem bregu pa iz zaliva segata luži po dveh jamčih med ledinami.

V 9. fazi, ko jezero doseže **zelo veliko ojezeritev**, je potok 1 poplavljen do izvirov 1, nato pa jezero zalije tudi same izvire. Na izvirih 2 voda še vedno izvira tudi iz višjih kamnov v pobočju, potok 2 pa je poplavljen v celoti. Izvirna jama je sprva zalita do roba višjega dela dna na severni strani vhoda v jamo, nato pa prestopi ta rob. Izviri 3 so aktivni, ob kamnitem zidu pod njimi se razliva več vode kot ob predhodni fazi. Jezero še naprej odtoka v ponorno jamo, njen vhod je zalit skoraj do vrha ali ga jezero zalije v celoti. Ojezerjeno je celotno dno kotanje in zatrepne doline v zgornjem delu (razen JZ obrobja). Nastane izrazit zaliv, ki se zajeda po jamčih med ledinami proti višjemu delu dna zatrepne doline v njenem spodnjem delu.

Viri

Kirn T. 2016. Naravovarstvena izhodišča za varovanje Pivških presihajočih jezer. Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Ljubljana, 280 str.

Kovačič G., Habič Š. 2005. Kraška presihajoča jezera Pivke (JZ Slovenija) ob visokih vodah novembra 2000. Acta carsologica, 34, 3: 619–649

Tomšič J. 2013. Drskovško Malo jezero. Pivški list, 3, 23: 13

redna manjša (F2) (20. 3. 2011)

redna manjša (F6) (1. 4. 2009)

redna večja (F7) (26. 4. 2008)

velika (F8) (15. 2. 2009)

zelo velika (F9) (28. 12. 2008)

izjemno velika (F10) (1. 3. 2014)

Slikovni prikaz tipov ojezeritev Malega Drskovškega jezera

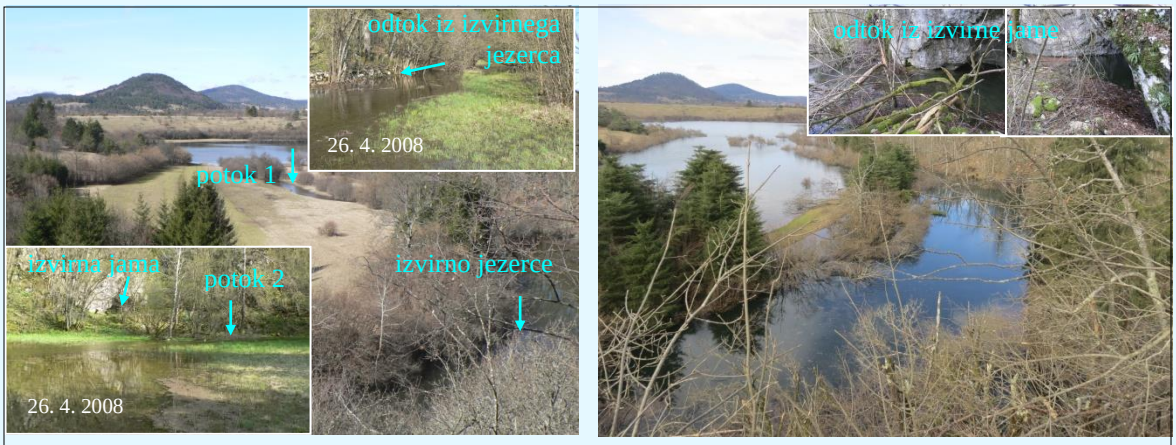

redna večja (F7) (27. 2. 2010) | izjemno velika (23. 2. 2014)

Slikovni prikaz ojezeritev zatrepne doline Malega Drskovškega jezera ob redni večji in izjemno veliki ojezeritvi.